

Suositus yliopistoille informaatiolukutaidon oppiainesten sisällyttämiseksi uusiin tutkintorakenteisiin

Lähtökohta: *Informaatiolukutaito tarkoittaa kykyä tunnistaa tiedontarve, hakea ja paikantaa tietoa, sekä löydetyn tiedon kriittistä ja eettistä arviointia ja käyttöä. Akateemisissa opinnoissa ja työelämässä hyvät tiedonhankinnan ja tietotekniikan taidot tehostavat ja nopeuttavat työskentelyä mutta myös edistävät tulosten laatua. Monipuolisen informaatiolukutaidon omaava opiskelija viestii myös tutkintojen laadusta ja kilpailukyvyistä.*

OPM:n Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa 2003–2008¹ pidetään tärkeänä, että kirjastot ovat informaatiolukutaidon osalta mukana yhteistyössä opetus- ja opiskelumenetelmien kehittämisessä, huolehtien näin omalta osaltaan siitä, että korkeakoulusta valmistuneilla on hyvä informaatiolukutaito (s. 55). Tällä hetkellä yliopistokirjastojen antama tiedonhankintataitojen opetus tavoittaa vain osan opiskelijoista ja on suurelta osin koordinoimatonta. Tilanne vaihtelee yliopistoittain ja oppiaineittain. Samalla kun joissakin yliopistoissa näiden taitojen opetus on minimaalista, joissakin yliopistoissa on edetty jo huomattavasti tätä suositusta pidemmälle.

Yliopistokirjastot ovat käynnistäneet valtakunnallisen hankkeen Informaatiolukutaidon opintosuunnitelman tuottamiseksi. Hanketta koordinoi Helsingin yliopisto. OPM on myöntänyt opintosuunnitelmahankkeelle rahoituksen vuosille 2004–2006. Keskeisenä tavoitteena hankkeessa on informaatiolukutaidon integroiminen osaksi akateemisia opintoja. Informaatiolukutaito tunnetaan yliopistoissa strategiatasolla, mutta sen integroiminen käytännössä osaksi opintoja edellyttää yhteisen tavoitetaso määrittelyä sekä informaatiolukutaidon opetuksen taloudellista resursointia myös kirjaston antaman opetuksen osalta. Informaatiolukutaidon opintosuunnitelman käytännön toteutuksesta yliopistot päättävät itsenäisesti.

Tämä opintosuunnitelmasuositus on laadittu määrittelemään informaatiolukutaidon keskeiset elementit ja kehittämään informaatiolukutaidon oppiainesten sisältöä yliopistoissa. Suositus kuvaa informaatiolukutaidon tavoitteita minimitasolla. Opintosuunnitelmasuosituksen sisällyttäminen kaikkien yliopistojen opintoihin edistäisi osaltaan tutkintojen vertailtavuutta ja opintosuoritusten siirrettävyyttä yliopistosta toiseen.

Informaatiolukutaidon opintosuunnitelma

Informaatiolukutaidon opintosuunnitelma –hankkeen ohjausryhmä 4.6.2004. Lisätietoja: ohjausryhmän sihteeri, suunnittelija Anne Lehto, puh. (09) 191 23958, anne.ma.lehto@helsinki.fi.

Tavoitteet: Opiskelija osaa hankkia ja käyttää tehokkaasti tarvitsemaansa tietoa, mikä on välttämätön edellytys oppimaan oppimiselle ja yliopistotutkinnon suorittamiselle. Valmistuessaan yliopistosta opiskelijalla tulee olla työelämän ja elinikäisen oppimisen vaatimat akateemisen informaatiolukutaidon valmiudet.

Informaatiolukutaidon opintosuunnitelman tavoitteena on, että valmistuessaan yliopistosta opiskelija kykenee täyttämään kansainväliset informaatiolukutaidon osaamistavoitteet: ²

1. määrittelemään tarvittavan tiedon laajuuden
2. hankkimaan tarvittavan tiedon tehokkaasti
3. arvioimaan tietoa ja sen lähteitä kriittisesti ja liittämään uuden tiedon tietopohjaansa
4. käyttämään tietoa tehokkaasti opiskelussa ja työtehtävissä
5. ymmärtämään tiedon käyttöön liittyviä taloudellisia, oikeudellisia ja yhteiskunnallisia kysymyksiä ja käyttämään tietoa eettisesti ja laillisesti

¹ Saatavissa <http://www.minedu.fi/opm/koulutus/asiakirjat/kehittamissuunnitelma041203.pdf>

² Kansainväliset informaatiolukutaidon osaamistavoitteet perustuvat American Library Associationin vuonna 2000 hyväksymään standardiin "Information Literacy Competency Standards for Higher Education" Saatavissa <http://www.ala.org/ala/acrl/acrlstandards/standards.pdf>

Opintojaksokuvaukset:

I Uudet opiskelijat: Tiedonhankinnan perusteet

Ajoitus: opintojen alkuvaihe

Laajuus: 1-2 opintopistettä (ECTS, European Credit Transfer System)

Vastuuyksikkö: yliopistosta riippuen esimerkiksi tiedekunta tai vastaava taso, toteutus osana muita pakollisia yleisopintoja, kuten esim. tvt-opintoja

Käytännön toteutus: kirjasto

Edeltävät opinnot: suositeltavaa tuntee tietotekniikan perusteet

Sisältö: tiedonhankinnan perusteet, opiskelun edellyttämät välttämättömät perustaidot:

- o yleiskuva tiedonlähteistä ja tiedon järjestämisestä
- o tiedonhankinnan ja -haun yleiset perusteet
- o opiskelussa tarvittavien julkaisujen ja palvelujen käyttö
- o aineistojen luotettavuuden arviointiin ja tiedon käytön eettiset perusteet

II Kandidaatinopinnot: Informaatiolukutaito aineopinnoissa

Ajoitus: proseminaari/kandidaatintutkielmaseminaarivaihe

Laajuus: 1-2 opintopistettä (ECTS, European Credit Transfer System)

Vastuuyksikkö: yliopistosta riippuen esimerkiksi ainelaitos

Käytännön toteutus: jakso toteutetaan pakollisena, integroituna osana

proseminaaria/kandidaatintutkielmaseminaaria, seminaarin ohjaajan ja kirjaston välinen yhteistyö keskeistä

Sisältö: systemaattinen tiedonhankinta ja taitojen hyödyntäminen oman työn laatimisessa:

- o oman tieteenalan tärkeimmät tiedonlähteet ja tiedon rakenne
- o oman tiedontarpeen käsitteellinen jäsentäminen
- o hakutavat; suunnitelmallinen tiedonhakuprosessi ja hakustrategiat
- o tiedonhankinta kattavasti omasta tutkimusaiheesta ja prosessin sekä tulosten analysointi
- o perehtyminen oman tieteenalan viittauskäytäntöihin ja standardeihin sekä viitteidenhallinnan apuvälineisiin ja näiden käyttämiseen tieteellisen tekstin tuottamisessa
- o tietämyksen syventäminen aineistojen luotettavuuden arvioinnista ja tiedon käytön eettisistä piirteistä

III Maisterinopinnot: Informaatiolukutaito syventävissä opinnoissa

Ajoitus: graduseminaarivaihe tai vastaava

Laajuus: 1-2 opintopistettä (ECTS, European Credit Transfer System)

Vastuuyksikkö: yliopistosta riippuen esimerkiksi ainelaitos

Käytännön toteutus: jakso toteutetaan pakollisena, integroituna osana graduseminaaria, seminaarin ohjaajan ja kirjaston välinen yhteistyö keskeistä

Sisältö: systemaattinen tiedonhankinta ja taitojen hyödyntäminen oman työn laatimisessa:

- o oman tieteenalan tiedonlähteiden tuntemuksen syventäminen ja oman tieteenalan tärkeimpien tiedonlähteiden päivitys
- o omaan tutkimusaiheeseen liittyvän tiedontarpeen täsmentäminen ja sen käsitteellinen jäsentäminen
- o hakutavat; suunnitelmallinen tiedonhakuprosessi ja hakustrategiat, kertaus
- o tiedonhankinta kattavasti omasta tutkimusaiheesta ja prosessin sekä tulosten analysointi
- o tietämyksen syventäminen oman tieteenalan viittauskäytännöistä ja standardeista sekä viitteidenhallinnan apuvälineistä